

Foreningen Frøsamlerne

Frøsamlerne er en forening, der arbejder for at bevare kulturplanternes mangfoldighed. Foreningen er stiftet i 1987 og har godt 1200 medlemmer. Vi arbejder frivilligt med at finde, indsamle, registrere og videreføre bevaringsværdige planter. Vi dyrker planterne i vores egne haver, der tilsammen udgør en stor, decentral græsrodsgenbank.

I foreningen bytter og deler vi planter og opbygger viden om frøavl og frøopbevaring. Samtidig når vi ud til et bredere publikum gennem foredrag, markedsstande og gratis, åbne kurser. Herigennem udbredes den almene forståelse for bevaringen af vores plantearv.

Hør DR-udsendelsen [Vildt Naturligt – Frøsamlerne](#) om foreningen og nogle af de ting, vi arbejder med.

Du kan læse mere om Frøsamlernes arbejde på foreningens hjemmeside: froesamlerne.dk. På hjemmesiden kan du også melde dig ind i foreningen, hvis du vil støtte vores arbejde. Det koster 225 kr. om året.

Frøsamlernes arbejde med gamle sorter af ærter og bønner

Foreningen Frøsamlerne har igennem årene modtaget gamle sorter af ærter og bønner fra danske familier for at bevare dem. Vi dyrker dem i vores haver. Det betyder, at frøene bliver bevaret i dyrkning og dermed løbende tilpasser sig skadedyr og klimaændringer.

Samtidig har vi sendt nogle af frøene til Nordens fælles genbank, NordGen, for at bevare dem for eftertiden. På den måde er vi med til at sikre bevaring af en høj biodiversitet – også af sorter, der ikke er i kommerciel dyrkning nu men kan få betydning i et ændret klima eller bruges til forædling af nye sorter.

Gamle ærter og bønner er værd at dyrke

I perioden 2012-2015 fik Foreningen Frøsamlerne støtte af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri til at afprøve og beskrive 28 af de gamle ærte- og bønnesorter.

En af hovedkonklusionerne fra afprøvningen var, at markærter som 'Brun Ært fra Nakskov' har en høj dyrkningsværdi og et højere næringsindhold end de fleste andre bælgfrugter. Da disse markærter samtidig er tilpasset vores klima, så vi fordele ved at starte en dansk produktion.

Efterfølgende fik vi 'Brun Ært fra Nakskov' og 'Lollandske Rosiner' (som også er en markært!) godkendt som Danmarks to første bevaringsorter. De er nu sat i produktion og kan købes i enkelte butikker som bevaringssorter.

Andre ærter og bønner fra afprøvningen er gode at dyrke i haven og kan købes på vores markedsstande og efter 15. september i Frøsamlernes webshop på hjemmesiden.

Foreningen Frøsamlerne har udgivet bogen "Ærter og bønner: Genopdagelse af 28 gamle danske sorter". Bogen indeholder beskrivelser og kulturhistoriske oplysninger om sorterne, erfaringsopsamling, dyrkningsvejledning, opskrifter og information om bælgfrugternes næringsindhold og anvendelse.

Bogen kan læses [her](#) eller bestilles i foreningens webshop for 130 kr. plus porto.

Hent dette info-ark:

<https://www.froesamlerne.dk/cgi-bin/uploads/media/Materialer/infoark-2024.pdf>

DELICATES - en klassisk grøn bønne

'Delicates' er en robust, mørkegrøn buskbønne, som kom på markedet i 1958. Planterne sås som andre bønner i maj eller juni. De bliver 50 cm. høje og middelstore, så de behøver ikke støtte, når de gror. Blomsterne er violette og bælgene ensfarvede, grønne og ribbefri. De giver et pænt udbytte, selv i en våd sommer. Frøene bliver sorte ved modenhed og kan også tørres og spises som andre tørrede bønner. De tørre bønner kan desuden gemmes og sås igen næste år.

Sorten er oprindeligt udviklet af plante-forædlingsfirmaet Weibullsholm i Skåne og har været forsvundet fra Danmark og Sverige, siden den blev taget ud af markedet i 1982. Imidlertid indgik bønner fra 1969 i den russiske genbank, Vavilov Institute i St. Petersburg, hvor den blev genfundet af Rune Bjerremand fra Foreningen Frøsamlerne i marts 2012. Han fik frø til at genindføre den i Danmark, og den har nr. [FS 0969](#) i Frøsamlernes database.

Uafhængigt af dette fandt den fælles nordiske genbank, NordGen, også frø af Delicates i samme genbank, og det er efterkommerne af disse frø, du nu har mulighed for at dyrke i din have. De har nr. [NGB 23850](#) i NordGens database.

Brun Ært fra Nakskov – en ært der kan tørres til vinterforråd

'Brun Ært fra Nakskov' er en traditionel dansk markært. Den skal sås tidligt, når jorden hverken er frossen eller for våd, typisk i marts eller april. Planterne bliver 170-200 cm høje og får slyngtråde, så lad dem klatre på grene eller stativ. Blomsterne er smukt lilla. Bælgene

kan høstes tidligt som snacks, før ærterne er udviklet, men de kommer mest til deres ret ved at blive helt modne og tørre på planten, før de høstes. Lad dem eftertørre indenfor og gem de tørre ærter til vinterforråd. De bruges som kikærter, koger ikke ud og har som andre markærter et højt indhold af protein (knap 21 %). Du kan også gemme lidt af de tørre ærter til at så næste år.

Ærter har med sikkerhed været dyrket i Danmark siden jernalderen - og formodentlig helt tilbage fra stenalderen, dengang vi blev bønder. De er omtalt i litteraturen fra omkring år 1400. Markærter var en populær eksportvare, der blev tørret, hældt i tønder og fragtet med skib til de store byer, hvor de blev gemt til vinterforråd. Man kogte og spiste dem med korn og kål.

Omkring år 1900 var de næsten glemt. For 15 år siden kom de til Foreningen Frøsamlerne fra en medarbejder på Frilandsmuseet i Maribo, der havde fået dem af en gammel dame på Lolland. De har nr. [FS 0599](#) i Frøsamlernes database, og Frøsamlerne har siden sendt dem til NordGen som ekstra sikkerhed, hvor de har nr. [NGB 24763](#). De er igen ved at blive populære - nu som et godt dansk alternativ til importerede kikærter - og er sat i produktion som bevaringsort.

Hent dette info-ark:

<https://www.froesamlerne.dk/cgi-bin/uploads/media/Materialer/infoark-2024.pdf>